

Sensorveiledning: TFF3001 Humanisme, sekularitet og religion vår 2024

Emneansvarlig: Elisabeth Tveito Johnsen. Medlærer: Helena Schmidt.

Generelt om emnet

Tidligere hadde dette emnet en historisk tilnærming der humanisme, sekularitet og religion ble undervist som tre ganske atskilte temaer. Fra og med høsten 2021 ble emnet lagt om til å bli et samtidsorientert emne som undersøker hvordan humanisme, religion og sekularitet forstås og gjøres i ulike faglige diskurser og empiriske kontekster. Emnets navn inneholder fortsatt begreper 'humanisme', men emnets tilnærming er å undersøke humanisme som et non-religiøst livssyn.

Emnets undervisning og pensum fokuserer på hvordan religion, non-religion og sekularitet er begreper som forutsetter hverandre i en gjensidig, og ofte konfliktfylt, forhandlingsprosess. Emnet legger vekt på hvordan tros- og livssynssamfunn blir fremstilt, og hvordan de fremstiller seg selv, i ulike offentligheter slik som i media og på egne nettsider. Skjæringsfeltene mellom offentlige institusjoner og religions- og livssynssamfunn blir drøftet gjennom konkrete case. I tillegg er fremveksten av non-religion som empirisk forskningsfelt fremtredende i emnet. Dette semesteret har kulturalisert religion vært et av hovedtemaene.

Målet for emnet er å gjøre studentene teoretisk og metodisk i stand til å analysere hvordan humanisme/nonreligion, sekularitet og religion utspiller seg som komplekse fenomener dagens Norge. Dette målet er tydelig kommunisert i undervisning, pensum og tilbakemeldinger til studentene, og er det primære vurderingskriteriet for vurdering av eksamen i emnet.

Allmenne prinsipper for vurderingen

Studentene har blitt gjort oppmerksom på at de vil få bruk for sine empiriske case under eksamen. Det er et krav at studenten bruker ett eller flere empirisk case/materiale for å besvare eksamensoppgaven, men de kan bruke andre og flere enn dem de har jobbet med i løpet av semesteret. Dette kvalitative materialet trenger ikke være stort. Studentene har arbeidet med å avgrense materialet gjennom semesteret. Det vil si at materialet kan bestå av nettsider, mediasaker, episoder fra TV-serier, lærebøker og lignende. Ingen har fått anledning til å gjøre intervjuer eller deltagende observasjon.

De har også fått beskjed om at eksamensbesvarelsene skal utvides og forbedres i forhold til allerede innleverte arbeidskrav. Forarbeidet gjør at det stilles høyere krav til den teoretiske og metodiske kvaliteten på besvarelsene. Alle studentene har fått konkrete tips om deler av pensum som vil egne seg til å analysere det empiriske materialet de har valgt. Dersom det er tvil om eksamensbesvarelsene er vesentlig forbedret eller utvidet ift tidligere arbeidskrav, er det nødvendig å sjekke innleverte arbeidskrav i Canvas.

Det som forventes av en god oppgave i dette emnet er at problemstillingen/e som studentene reiser i eksamensbesvarelsene lar seg besvare ved det selvvalgte empiriske materiale, at de gjør rede for fagbegrepene de bruker, begrunner sine valg av empiri, at de anvender teori for å analysere materialet og at de drøfter egne funn i lys av tidligere relevant forskning.

Svært gode oppgaver i dette emnet evner i tillegg å teoretisere over egne funn på en interessant og original måte.

Middels gode oppgaver i dette emnet inneholder alle delene som er nevnt for gode oppgaver, men er ikke like presise med hensyn til faglige begreper, og/eller analyserer uten at disse de er like konsistente med hensyn til bruk av teori.

Lite gode oppgaver i dette emnet har en tendens til å bli mer oppramsende av teori og tidligere forskning uten å anvende dette for å besvare problemstillingen. Lite gode oppgaver har også problemstillinger som i liten grad lar seg besvare med det valgte empiriske materialet.

Konkrete prinsipper for vurderingen

Oppgave 1:

Med utgangspunkt i Charles Hirschkind's artikkel «Is there a secular body?» (2011) utforsker en rekke forskere hva som kjennetegner det sekulære, religiøse og nonreligiøse som levd erfaring i antologien *Secular bodies, affects and emotions: European configurations* (2019).

Gjør rede for hvordan begrepene 'sekularitet', 'religion' og/eller 'nonreligion' kan forstås som gjensidig avhengige av hverandre og samtidig som grunnleggende ustabile. Vis hvordan ulike dynamikker mellom 'sekularitet', 'religion' og/eller 'nonreligion' kommer til syne i ett eller flere empiriske caser. Bruk gjerne det/de casene du har jobbet med i løpet av semesteret. *Besvarelsen kan bruke alle deler av pensum og er ikke avgrenset til artikkelen og antologien som er nevnt i eksamensoppgaven.*

Kommentar:

Charles Hirschkind's artikkel «Is there a secular body?» og antologien *Secular bodies, affects and emotions: European configurations* (2019) har vært gjennomgangsstoff i emnet.

Artikkelen er ganske vanskelig og forutsetter egentlig mer enn det som kan forventes av BA-studenter. Dersom studentene klarer å bruke den til å reise problemstillinger og tematisere hvordan at det er komplisert å undersøke det sekulære fordi vi har en tendens til å ta det for gitt, er det bra. Dersom de klarer mer enn det, er det veldig bra.

Litt om innholdet: Hirschkind bruker metaforen "the water we swim in" for å betegne det sekulære som felles livsbetingelse på både et individuelt og institusjonelt nivå. Artikkelen refererer til Asad som argumenterer for at det sekulære ikke så lett lar seg avlese direkte, men at vi kan studere det sekulære gjennom å studere dets skygger, noe som innebærer at gjennom å studere hvordan religion gjøres i et samfunn kan en også si noe om sekularitet rammer inne og former religiøse praksiser/uttrykk. Hirschkind påstår at det sekulære i mindre grad oppfattes som noe substansielt, og at det er først ved å vite hva religion er at en kan vite hva sekularitet er, som negasjon. Denne slutningen blir så gjort til gjenstand for kritisk diskusjon i antologien redigert av Scheer, Johansen og Fadil. De argumenterer for at det sekulære kan og bør undersøkes som kroppliggjorte og affektive praksiser, som levd sekularitet.

Antologien har en grundig innledning og inneholder mange artikler som undersøker «den sekulære kroppen». Det er en styrke dersom studentene klarer å trekke enkeltartikler inn i besvarelsen av oppgave 1.

Litt om innholdet:

Aston, «Formations of a secular wedding» har undersøkt vielser i regi av det humanistiske forbundet i Storbritannia, og peker spesielt på at oppriktighet (sincerity) er en sekulær moralsk verdi som brukes for å begrunne egne valg av rituell praksis, og kritisere andres valg av for eksempel kirkelig vielse som hyklersk. Lee, «Observing the Atheist at worship» skriver om nonreligion som forskningsfelt. Hun argumenterer mot Hirshkinds påstand om at det sekulære er «tomt» gjennom å vise at personer som ikke identifiserer seg som religiøse er like mangefasettete og opptatt av verdier som religiøse. I tillegg har vi jobbet spesielt med Johnsens og Sielhaus artikkel «Quantitative Knowledge Production on Muslims in Europe as a Practice of ‘Secular Suspicion’», som omhandler hvordan en del spørreundersøkelser har som premiss at muslimer ikke er sekulære nok, og at de derfor potensielt er en trussel i et liberalt demokrati. Artikkelen viser hvordan slike spørreundersøkelser bruke som kunnskapsgrunnlag for å utvikle politikk og i policy dokumenter.

Øvrig pensum som er relevant for oppgave 1, spesielt de som skriver om nonreligion:

Lee, L. “Research note: talking about a revolution”. Beskriver utviklingen av nonreligion som forskningsfelt, og begrepsmessig hvordan feltet har vært uavklart. Argumenterer for å forstå nonreligion som fenomener som har en relasjon til religion, men som definerer seg som forskjellig fra religion. F.eks vil navnefest være en non-religiøs praksis, mens new age praksiser ikke trenger å være det fordi referansen ikke primært er (institusjonell kirkelig) religion.

From, E. “State and non-religion”, denne har vi ikke brukt mye. Intervjustudie med personer som identifiserer seg som nonreligiøse i Oslo. ‘

Urstad, S, «The religiously unaffiliated in Norway», har vært gjennomgått og presentert tidlig i semesteret. En analyse av hvorfor antallet personer som ikke er medlem i noe religion- eller livssynssamfunn øker internasjonalt og i Norge. Viser hva slags sosio-demografisk profil de u-affilierte har.

Øvrig pensum som er relevant for oppgave 1, spesielt de som skriver om ritualer, både religiøse og non-religiøse:

Järnkvit, K. «Narratives on Ritual Transfer», en intervjustudie med personer som har valgt å skape ritualer som ikke har en institusjonell ramme, verken en religiøs eller non-religiøs. Case fra bryllup, navnefest og gravferd. Vekt på hvilke strategier personene bruker, «blurring» og «blending».

Järnkvist, K. «Using intersectional perspectives...» er en artikkel der forfatteren gjør rede for hvordan interseksjonalitet kan brukes for å få frem kompleksiteten i de rituelle valgene personer gjør. Viser spesielt hvordan klasse, økonomi og kjønn samspiller, og at det å skape egne ritualer krevet høy økonomisk, sosial og kulturell kapital, og at det dermed er for de mest privilegerte. Artikkelen ble presentert sammen med artikkelen «Interseksjonalitet – et fruktbart begrep av Berit Gullestad.

Høeg, I.M. «Religious Parental Transmission» er en studie som undersøker foreldre som er medlem i DnK men som har valgt å ikke døpe sine egne barn. Argumenterer for at autentisitet og barns rettigheter til å gjøre egne valg er de dominerende moralske verdiene foreldrene navigerer etter.

Oppgave 2:

I artikkelen «Culturalized Religion: A Synthetic Review and Agenda for Research» (2020) anvender forskerne Avi Astor og Damon Mayrl begrepet «kulturalisert religion» for å beskrive hvordan religion kan inngå i og fungere som kulturelle og/eller nasjonale identitetssmarkører i land der ett religionssamfunn har hatt en fremtredende nasjonal betydning. Ifølge Astor og Mayrl er måtene religion kulturaliseres på preget av historiske og samfunnsmessige forhold, og bør derfor undersøkes i sine spesifikke kontekster. De etterlyser spesielt studier som kan belyse hvorvidt kulturalisert religion har utviklet seg på lignende måter for religiøse majoritets- og minoritetsgrupper.

Gjør rede for Astor og Mayrls teori om kulturalisert religion, og vis hvordan kulturaliseringsdynamikker kommet til syne i ett eller flere empiriske caser. Bruk gjerne det/de casene du har jobbet med i løpet av semesteret. *Besvarelsen kan bruke alle deler av pensum og er ikke avgrenset til artikkelen som er nevnt i eksamensoppgaven.*

Kommentar: Astor og Mayrls artikkel er en kompakt og ganske vanskelig artikkel. Dersom studentene klarer å beskrive og deretter bruke de tre modalitetene for å drøfte det/de empiriske casene er det bra. Dersom de i tillegg klarer å drøfte hvordan disse modalitetene kan styrke/svekke hverandre, er det veldig bra. Artikkelen har en modell som viser hvordan disse tre står i forhold til hverandre.

Litt om innholdet: Kulturalisert religion er blitt et begrep som stadig flere innenfor religionssosiologisk forskning bruker. Det er delvis overlappende med begreper til Davie «belonging without believing» og Voas «fuzzy fidelity». I all hovedsak argumenterer de for at kulturalisert religion gir en beskrivelse av hvordan noen symboler, praksiser og forestillinger er del av personers liv og synlig i offentligheten, men uten at disse forstås som spesielt religiøse, eller som tilslutning til en religions trosforestillinger eller at de deltar jevnlig i et trossamfunn. Det er forsket mest på hvordan kulturalisert religion kan identifiseres tett forbundet med land som har hatt eller har en majoritetskirke, spesielt protestantisk men også katolsk. I følge Astor og Mayrl eksisterer det få eksempler på kulturalisering av minoritetsreligioner blir del av majoritetsbefolkningens kulturaliserte religion.

Det er her det er interessant å studere kulturalisert religion i norsk kontekst fordi det eksisterer eksempler på kulturalisering av islam i norsk offentlighet. Vi har brukt Festen etter fasten og Ramadan-belysningen utenfor rådhuset som eksempler i undervisningen.

Øvrige artikler som er relevante for oppgave 2:

Ringvold, J og E.T Johnsen, Kulturkristen og hverdagsmuslim. Artikkelen analyserer hvordan to kulturministere i Norge kulturaliserer religion og medborgerskap i to tekster. Viser hvordan kulturalisering også kan bli et krav der det forventes at både muslimer, kristne og andre forholder seg til religion på en kulturalisert måte. Viser at kulturalisering av religion kan innvirke på hvem som anerkjennes og ikke som medborgere, og bruker Tonkens og Duvendaks artikkel, som også er pensum.

Mauritsen, A. «Irreligiøsitet, kristendom og levet kulturkristendom». Artikkelen er en intervjustudie, dansk. Viser hvordan det ikke trenger å være en motsetning mellom å både være kulturkristen på et kollektivt nivå og ateist som personlig overbevisning.

Duyvendak og Tonkens, “The culturalization of citizenship”. Innledningen introduserer studentene for diskursen om medborgerskap, og at hvordan kulturell tilhørighet kan avkreves for å bli anerkjent som fullverdig medborger. Artikkelen har en modell for medborgerskap der to tilnærminger til kultur: enten restorativ eller konstruktiv, og to tilnærminger til medborgerskap: enten affektiv eller funksjonell.

Lid, I.M, «Medborgerskap i spennet mellom...» drøfter medborgerskap knyttet til religiøs praksis, og bruker utforming av kirkerom som case.

Læringsmål

Læringsmålene for emnet er tydelig kommunisert gjennom undervisning, pensum og tilbakemeldinger på de obligatoriske aktivitetene som inngår i emnet. Eksamensoppgavene er tett forbundet med læringsutbyttene beskrevet i emnebeskrivelsen. Oppgavene er godt dekket av pensum, av undervisning og av individuell tilbakemelding på obligatoriske aktiviteter

Kunnskapsmål:

- Du kan identifisere hvordan fagartikler opererer med forskjellige forståelser av begrepene humanisme, sekularitet og religion.
- Du kan drøfte hvordan ulike definisjoner av humanisme, sekularitet og religion påvirker hvordan disse kategoriene studeres empirisk.
- Du har særlig innsikt i hvordan offentlige, livssynsbaserte og religiøse institusjoner forhandler hva som er passende og ikke-passende offentlige praksiser i et sen-moderne Norge.
- Du kan analysere hvordan religiøse og livssynssamfunn blir fremstilt, og fremstiller seg selv, i ulike offentligheter.
- Du har grunnleggende kunnskap om non-religion som fagfelt, og også som praksisfelt.

Ferdighetsmål:

- Du kan bruke emnets teoretiske begreper for å analysere konkrete empiriske case fra kilder som offentlige dokumenter, lærebøker og media.
- Du kan bruke emnets teoretiske begreper for å analysere konkrete empiriske case fra kilder som offentlige dokumenter, lærebøker og media.
- Du kan vurdere hvilke metodiske og teoretiske tilnærminger som egner seg for å analysere et empirisk materiale der

Generell kompetanse:

- Du kan reflektere over hvordan forståelser av humanisme, sekularitet og religion har betydning for valg av teoretisk og metodisk tilnærming.
- Du kan presentere religions- og livssynssamfunn, både institusjoner og personer, på måter som gir faglig innsikt og som samtidig ivaretar respekten for dem du studerer.

Obligatoriske aktiviteter

Emnet har to obligatoriske aktiviteter, og begge aktivitetene har blitt brukt aktivt inn i undervisningen.

• *Skriftlig redegjørelse for hvordan ett eller to av begrepene humanisme, sekularitet og religion brukes i en eller to av pensumartiklene. Artiklene fordeles mellom studentene ved oppstarten av emnet og presenteres muntlig og/eller skriftlig (1000 ord).*

Studentene har i samråd med meg fått utdelt sentrale artikler på pensum som de har presentert i plenum, enten enkeltvis eller to og to. Studentene har delt sine presentasjoner av artiklene med medstudentene på Canvas. Disse muntlige presentasjonene har deretter blitt bearbeidet til arbeidskrav som er levert, og vurdert, i Canvas.

• *Refleksjonsnotat over et empirisk case der studenten bruker minimum to artikler/kapitler på pensum. Valg av empiriske case drøftes ved oppstart av emnet (1000 ord).*

Dette kravet gjør at alle studentene på emnet har identifisert og gjort en foreløpig analyse av et kvalitativt empirisk materiale relatert til emnets tema. Tema, problemstilling og materiale for refleksjonsnotatet er drøftet i plenum, for deretter å bli innlevert i canvas. Mot slutten av semesteret har hver student levert det endelige refleksjonsnotatet, og fått respons på dette.